

Gyakorló hírlapíróként ki merem jelenteni: a szakmában mindannyiunk (vagy legalábbis nagyon sokunk) vágya, hogy egy kicsit olyanok lehessünk, mint Szív Ernő. Az évtizedek óta a *Délmagyarország*, valamint az *Élet és Irodalom*

82 Reichert Gábor

A MÉZSÜGÉR ÉNEKE

Darvasi László: *Ez egy ilyen*

csúcs – A nagy Szív Ernő-füzet

munkatársaként dolgozó rejtélyes publicista ugyanis mintha egy párhuzamos valóságban élne és alkotna, ahová szerencsés módon nem jut el a minden napok hőzöngése. Pontosabban dehogyan nem jut el, de valamiképp mindig irodalommal változik. Lehet szó a 2006-os budapesti zavargásokról, szeptember 11-éről vagy a vidéki gazdák soros fővárosi tüntetéséről – a külső körülmények mind-mind mellékessé válnak a fontosabb dolgokhoz, úgymint a versíráshoz, a szerelemhez vagy más alapvető emberi szükségleteinkhez képest, amelyek már-már mániákusan részletes kifejtést kapnak a továbbra is megbízhatóan gyarapodó Szív-életműben. S hogy miről szól, hogyan épül fel ez az életmű? Érdeemes hosszabban idézni *A berlini kék füzetet*, amelyben hősünk Miss Marple, Columbo hadnagy vagy Poirot felügyelő munkájához hasonlítja a tárcaíró tevékenységét: „Szív nem tudja, neki vannak-e módszerei, illetve az módszer-e, amikor a véletlen, a szerencse és a sors által irányított földi erőterben igyekszik az életét és persze mások életét megérteni a már-már kényszeres dokumentálási hajlam, a soha nem lankadó krónikási hevület segítségével, hogy minden apróságnak, minden történésnek, akár a legfelelősebb fuvalatnak is maradjon nyoma, mert majd jelenthet valamit, valami nagyot, kolosszalist, az elhullajtott hajszal megmagyarázza utóbb a fejet, a redőzött homlokot és a félelem izzadságaitól fényes halántékot, vagyis az arcot, és aztán az egész testet is, megmagyarázza a lelket, a bűnt és az embert, mint aki egy univerzális bűntény után helyszínel, és csak rögzítem a nyomokat sorról sorra a kis tárcáiban, a gyufaláng írásaiban, a balkezes karcolatokban, a homályos értelmű glosszában, ahogy az utca népe mondja, és addig csinálja, amíg, na tessék, szóval, amíg el nem pukkan, mint egy üres kifliszacskó, a szívem.”

Szerzőnk tárcáit, tárcanovelláit olvasva a műfaj fénykora, a múlt század első felének hírlapirodalma elevenedik meg előttünk, amikor széppróza és újságírás még nem voltak egymástól ennyire távol eső fogalmak – hiszen az író és az újságíró is rokon foglalkozásoknak számítottak, sőt a legnagyobbak egy személyben művelték mindkét hivatást. Darvasi László *Ez egy ilyen csúcs* című, *A nagy Szív Ernő-füzet* alcímű kötetében is többször előkerülnek

a magyar tárca legnagyobbjai, *A kis tárca meséje* például tételesen igyekszik összegyűjteni, hogy főhőse mi mindent tanult – vagy legalábbis szeretett volna megtanulni – a nagy elődöktől. Eszerint a történet elején útra kelő „kicsi, buta tárcá” Kosztolányitól a haláltól való félelem szépségének megéneklését igyekezett ellesni, Krúdytól pedig azt, hogy „hogyan kell szólni a lányokhoz, a nőkhöz, az asszonyokhoz, hogyan kell a szívküvel foglalkozni, fölpántlikázni, kifesteni, hevesebb és készségesebb dobogásra bírni”. Karinthy Frigyes a kinevetés és a „vesébe nézés” művészetéről mondott hasznos dolgokat a főszereplővé előlépő mesebeli tárcának, Szép Ernő viszont a kicsinyítés fortélyait igyekezett átadni neki: „amit megfogott, érintett, amire csak rálehel, ami óriás dolognak a nyakába kötötte a mondata sálját, a ríme nyakkendőjét, azt máris zsebre lehetett tenni, mint egy üveggolyót” – foglalja össze a szöveg Szív Ernő majdnem-druszájának egyik legfontosabb tárcáirói erényét. Amennyiben ars poeticának fogjuk fel a megörökölt mesterségbeli fogások felsorolását, akkor azt mondhatjuk, *A kis tárca meséje* kissé talán túl magas polcra helyezi a Szív-novellisztikát – a rövid írás végén megfogalmazottak azonban valóban olyan egyedülálló vonására mutatnak rá, amely az említett elődöknél jóval hangsúlyosabban van jelen szerzőnk műveiben. „Otthon ült, és arra gondolt, hogy lám, mennyi mindent megtanult, mennyi mindent látott! Ezen gondolkodott. Hogy a világról, ha nem is mindent, de tényleg nagyon sokat megtudott! Na de magáról? Magáról, jaj, vajon mit tudott?!” – fogalmazódik meg a kötet elején az összes további írásra vonatkozatható kérdés. *A nagy Szív Ernő-füzet* – sok minden más mellett – ennek megválaszolására törekszik. A külsőségeikben jóformán teljesen kiismerhető mindennapok felszínes dokumentálása helyett az elbeszélő saját benső világáról, az irodalomban, a fikcióban való létezés okairól, örömeiről és bosszúságairól ejt szót, és arra próbál rájönni, mit árul el Szívről *magáról* az elmúlt húsz év (a legutóbbi, *A vonal alatt* című tárcagyűjtemény megjelenése óta eltelt időszak) tárcatermése. A műfajról, rajta keresztül pedig annak legelkötelezettebb kortárs hazai művelőjéről tehát egyaránt beszélnek az *Ez egy ilyen csúcs* darabjai, miközben egy sajátos, a miénkhez valamelyest hasonló, mégis sokkal derűsebb és élhetőbb világba engednek bepillantást.

Érdeemes összevetnünk a történetek helyszíneit a hátsó kolofonoldalon található felsorolással, amely a szerző által a kötet írása során (1994 és 2014 között) elnyert külföldi ösztöndíjakat lajstromozza. Az egyezések megerősítik azt az egyszerre fiktív és nagyon is reális szituációt, mely szerint Szív Ernő külföldi utazásai során füzeteket nyitott, amelyekkel nem volt más szándéka, mint hogy teleírja őket. Hogy mivel? Ami éppen eszébe jut. Mint említettem, a külső helyszín legtöbbször csak apropót jelent szerzőnk számára;

kályhát, ahonnan elindulhat, hogy aztán egészen meglepő helyekre is eljuthasson. Ekképp például *A berlini fekete füzet* nem elsősorban berlini bedekerként olvasható, hanem az elhunyt barátról és pályatársról, Bakó Andrásról (Baka István alteregójáról) írt nekrológgént, amelyben az elbeszélő

84 többet kalandozik a szegedi Dóm tér környékén, mint mondjuk a berlini Alexanderplatzon. (Az elbeszélő szegedi „házszenstjei” – Bakó/Baka mellett Ilia Mihály, Szilasi László, egy Majorka álnevű, sokat tapasztalt újságíró a *Délmagyar* szerkesztőségéből stb. – egyébként a kötet más pontjain is felbukkannak.) *A francia fehér füzet* vagy *A berlini kék füzet* című írások is inkább félig fikatív, félig valós élményeken alapuló naplónak tekinthetők, amelyek mintha a madeleine-effektus egy sajátos leágazásának köszönhetően mindig ugyanoda, Szív emlékezetének mélyrétegeibe vezetnék az elbeszélést. *A New York-i piros füzet* a könyv leghosszabb és legkonzekvensebb darabja, amennyiben talán itt játsszák a legfontosabb szerepet a történeteknek otthont adó helyszínek. Azonban akárcsak Szív kedves, többször hivatkozott szerzője, May Károly könyveinél, itt is belefér a pakliba, hogy a narrátornak semmiféle érzéki tapasztalata ne legyen a rövid elbeszélésekre tagolt novellafüzér kulisszáiról és szereplőiről: van itt polgárháborús és indiános történet, Kolumbusz Kristóf és Szív közös utazását elbeszélő szöveg, merengés az egykori World Trade Center környékén, és még hosszan sorolhatnánk. A Szív-tárca legszebb vonása ugyanaz, ami a legnagyobb hátulütője is: bármiről és bárkiről szólhat, bárhol játszódhat, mindig mintha ugyanaz a történet íródna benne tovább. Ez jobb esetben otthonos érzést, rosszabb esetben viszont unalmat ébreszthet az olvasóban – utóbbi elkerüléséhez a legjobb mód, ha nem egyvégtében olvassuk a kötetet, hanem össze-vissza lapozgatva, sűrűn meg-megállva.

Nekem nagyon úgy tűnik, az *Ez egy ilyen csúcs* szövegei a tárca műfajának folyamatos felülvizsgálatával – bármilyen magasztosan hangozzék – az ember világban való létezéséről akarnak mondani valamit. Arról, hogy a tárca egy kicsit olyan, mint maga az élet: valahol elkezdődik, valahol pedig véget ér, de közte nincsenek nagy végpontok, igazán jelentős állomások. Valami ilyesmiről szólhattak a több szövegben is visszatérő titokzatos lény, a mézsügér dalai is. Ahogy a címadó tárcában olvashatjuk: „Szív szerint arról énekelt a mézsügér, hogy nincsen nagy történet. Az élet kis dobozkákba lett bezsúfolva, a nagy utazóládák kora lejárt. Pontosabban inkább az van, hogy a legnagyobb, a minden, a minden mása, idézete, az egész illúziója egyre kisebb egységekbe fér bele, egyre többet vihet, birtokolhat, úgymond, az ember, miközben ő ugyanakkora marad. Erről majd még beszélni kell.”

Szív Ernőt ismerve biztosak lehetünk benne, hogy beszélni is fog. (*Magvető, Bp., 2014*)